

Nieuwsbrief Ieren 67

Lieven Coppens

Dit privé-initiatief wil op een onderbouwde manier informatie geven over actuele onderwijsthema's. Standpunten die hier worden ingenomen zijn uitsluitend deze van de auteur zelf en kunnen dan ook in geen enkel opzicht worden toegeschreven aan bepaalde organisaties of onderwijsnetten. De auteur streeft er naar alle standpunten grondig en wetenschappelijk te onderbouwen. Een duidelijke bronvermelding laat iedereen toe om alles te controleren.

Voorwoord

Je zult het met me eens zijn. De decemberloodjes kunnen zwaar wegen. Zowel voor de leerlingen, hun ouders als hun leerkrachten. De mildheid van september maakt soms plaats voor frustratie. Toch is het belangrijk om naar elkaar te blijven luisteren. Iedereen verdient het om ernstig genomen te worden in zijn beleving van een probleem. Daar gaat het vaak om: de manier waarop iemand zijn moeilijkheden beleeft. Herken je één van de volgende uitspraken?

- *Waar die moeder een probleem van maakt! Als X een aandachtsprobleem heeft, dan hebben ze in mijn klas allemaal aandachtsproblemen!*
- *Ik begrijp niet waarom de leerkracht daarmee een probleem heeft. Ik heb thuis 3 kinderen, en X is de beste van de drie!*
- *X is een echte klikspaan. Zij meldt het iedere keer als iemand iets 'fout' doet. Als ze nu nog eens komt, stuur ik haar gewoon terug!*

Toch moeten we er ons bewust van zijn dat achter deze uitspraken waarschijnlijk een vraag zit. Deze horen we alleen als we de persoon voor ons ernstig blijven nemen. Ook al zijn we zelf moe, gespannen, gefrustreerd. Misschien wou hij wel de volgende vraag stellen:

- *Heb jij de indruk dat mijn kind problemen heeft met aandacht en concentratie?*
- *Ik heb in de klas problemen met het gedrag van X. Merken jullie daar thuis ook iets van?*
- *Ik weet niet zeker meer wat de afspraken zijn. Kun jij me zeggen of ik het juist voor heb?*

Dit is gewoon een bedenking naar aanleiding van een citaat van Madeleine Delbrêl. Ik zag het in het lokaal van een leerlingbegeleidster:

*Le silence,
c'est quelquefois se taire,
mais le silence,
c'est toujours écouter.*

Gewoon te mooi om aan jullie te onthouden.

De onderwijskansbank (<http://onderwijskansbank.wikispaces.com>) is geopend. Met een eerste mooie bijdrage uit het Oost-Vlaamse Zomergem. Help mij om er net zo een succes van te maken als van de sticordibank. Zend mij ook jullie bijdrage! Dan hebben we samen een plaats waar we terecht kunnen als we op zoek zijn naar materialen voor een volwaardig zorgcontinuüm. Volwaardig omdat het zowel met zwakke, gemiddelde als sterke leerlingen rekening houdt.

Alvast een rustgevende en ontspannende verlofperiode toegewenst.

Lieven

Kanttekening bij de Beleidsnota Onderwijs 2009-2014: Hoogbegaafden staan opnieuw in de kou!

Het begon allemaal mooi. Op 30 oktober 2009 kon je zowel in Schooldirect als in Lerarendirect lezen:

'Samen grenzen verleggen voor elk talent'. Dat is de hoofddoelstelling in de beleidsnota 2009-2014 van onderwijsminister Pascal Smet. Hij wil elk kind, elke jongere, elke volwassene gelijke kansen bieden in

onderwijs, opleiding en vorming. Om dat te realiseren moeten vier fenomenen aangepakt worden: de ongekwalificeerde uitstroom, de prestaties van zwakkere leerlingen, de sociale erfelijkheid van lage scholing en de prestaties van sterkere leerlingen en studenten.

In het voorwoord van mijn nieuwsbrief¹ kondigde ik meteen aan:

Het is duidelijk dat kansenbevordering belangrijk blijft (ondanks het wegvallen van het steunpunt GOK). Persoonlijk vind ik het veelbelovend dat de minister de prestaties van sterkere leerlingen en studenten als een van de vier fenomenen ziet die moeten aangepakt worden om zijn hoofddoelstelling *Samen grenzen verleggen voor elk talent*, te realiseren. Krijgt het zorgcontinuüm dan toch een uitbreiding naar boven?

Gelukkig sprak ik niet van vier speerpunten. Dan had ik hier moeten schrijven dat de minister van plan is één van die vier speerpunten, de prestaties van de sterkere leerlingen en studenten, aan te pakken met een botte speer. Want wat lees ik in de beleidsnota?

Mensen verschillen in hun talenten, hun interesses en hun sociale economische en culturele achtergrond. Omdat onze kinderen onze voornaamste troef zijn en een optimale talentontwikkeling bijdraagt tot sociale cohesie, moeten vanaf het kleuteronderwijs en doorheen het lager, secundair en hoger onderwijs alle jongeren kansen krijgen om hun talenten te ontdekken en te ontwikkelen. Daarnaast moeten we ook volop inzetten op de valorisatie en verdere ontwikkeling van de talenten van de volwassenen. Alle talenten, ook de excellente, moeten voldoende uitdaging krijgen, maar we moeten een bijzondere zorg blijven besteden aan kinderen, jongeren en volwassenen uit sociale milieus waarin talenten weinig uitdaging krijgen².

De rest van de beleidsnota maakt het duidelijk: het zorgcontinuüm wordt niet uitgebreid naar boven. Jammer? Neen. Erger.

Bepaalde getalenteerde kinderen blijven weer in de kou staan. Ook de getalenteerde leerlingen uit de kansarme groepen. Want kansarmoede en geen talenten hebben, zijn twee verschillende dingen. Maar daarover later in deze nieuwsbrief meer. Als je de grenzen wilt verleggen voor elk talent, dan moet je daar in investeren. Investeren in:

- onderzoek
- professionalisering van de leerkrachten
- het opsporen van die talenten
- de materialen om elk talent tot zijn recht te laten komen.

Waar wil ik naartoe? Naar het volgende: een land dat bespaart op de ontwikkeling van zijn intellectueel kapitaal, is een land dat zichzelf onrecht aandoet. Zeker in een globaliserende wereld. Als je extra middelen geeft voor de minder getalenteerde leerlingen en studenten, dan moet je dat ook doen voor de meer getalenteerde. Statistisch gezien zijn er evenveel meer- dan minder getalenteerde leerlingen. Met dus evenveel rechten.

Zoals de financiële kaarten nu liggen, investeert de minister niet in de meer getalenteerde leerlingen en studenten, ook al doet de titel van zijn beleidsnota iets anders vermoeden. Je verstoppen achter de uitspraak dat de scholen dat maar moeten waarmaken vanuit het gewone budget, is het probleem wegredeneren, niet oplossen. Waarom?

Omdat scholen nu al middelen te kort hebben om de professionalisering van hun leerkrachten in functie van het sterk toenemend aantal zorgleerlingen in het regulier onderwijs te bekostigen. Voldoende middelen om dan nog extra professionalisering of materialen aan te kopen voor getalenteerde leerlingen, ontbreken gewoon. Want als het gaat over professionalisering in functie van getalenteerde leerlingen, kunnen we in Vlaanderen wel spreken van een te grote monopolisatie van het aanbod. Met nagenoeg onbetaalbare prijzen tot gevolg. Als men dan als school moet beslissen waarin men investeert, is de keuze snel gemaakt. Met bedragen die schommelen tussen € 650 en € 6000 kunnen scholen en scholengemeenschappen al heel wat andere dingen doen. Ook al krijg je voor deze som een zeer

¹ Zie: <http://users.skynet.be/lieven.coppens/nieuwsbrief066.pdf>.

² SMET P., Beleidsnota Onderwijs 2009-2014. Samen grenzen verleggen voor elk talent, Departement Onderwijs, Brussel, 2009, 23 blz.

goed en uitgebreid aanbod. Maar als we intussen de getalenteerde leerlingen in het onderwijs willen blijven uitdagen, dan hangt daar ook een prijskaartje aan.

Conclusie: voorzie middelen om op een actieve manier het zorgcontinuüm ook naar boven uit te breiden. Anders kunnen we net zo een rapport verwachten als in 2004 in Amerika: *A Nation Deceived: How Schools Hold Back America's Brightest Students*¹. Met een andere inhoud weliswaar, die niet zo erg zal pleiten voor het Vlaamse onderwijsbeleid. Enkele suggesties:

- Maak de getalenteerde kinderen en jongeren tot een echte doelgroep, niet tot een fenomeen. Een fenomeen is iets buitengewoons, maar zo voelen deze kinderen en jongeren zich vaak niet. Problematiseer hen dus niet, maar stimuleer hen actief om hun talenten te ontwikkelen. Geef hen de zekerheid en het zelfvertrouwen dat ze erbij horen, dat ze niet op zichzelf aangewezen zijn.
- Investeer in de professionalisering van leerkrachten. Doorbreek de monopoliepositie van bepaalde instellingen of maak op zijn minst de prijzen voor een gedegen professionalisering betaalbaar. Op die manier zal het getalenteerd zijn heel snel zijn status van 'luxeprobleem' verliezen, maar net zo gewoon zijn in het onderwijs als de groep van de minder getalenteerde leerlingen.
- Kijk over taal-, gemeenschaps- en landsgrenzen heen: daar zijn voorbeelden genoeg van overheden die hun getalenteerde leerlingen en studenten tot een volwaardige onderwijsdoelgroep hebben gemaakt.
- Geef scholen en begeleidingsdiensten voldoende financiële middelen om talent vroegtijdig op te sporen, te begeleiden en te ontwikkelen.

Tot slot kan ik het niet laten om de verschillende ouder- en werkgroepen² rond hoogbegaafdheid aan te spreken. Probeer om nog meer met een gezamenlijk standpunt naar buiten te komen. Het maakt jullie allemaal als drukingsgroep veel sterker. Door jullie afzonderlijk te willen profileren lopen jullie het gevaar dat men jullie volgens het verdeel-en-heers³-principe aanpakt. Start op zijn minst met een constructief overlegplatform⁴.

Ik heb gezegd.

Omgaan met ouders uit de kansarmoede

De afgelopen maanden dacht ik naar aanleiding van verschillende gebeurtenissen na over de manier waarop ik ouders uit de kansarmoede benader. Centraal hierbij was de vraag of ik hen wel in hun waarde laat. Want daar hebben ze net zoals iedereen – ik zou zelfs durven stellen: meer nog dan iedereen – recht op. Voor mezelf probeerde ik een antwoord te formuleren op bepaalde vragen. Omdat ik denk dat deze vragen voor iedereen wel nuttig kunnen zijn, zet ik er hier enkele op een rijtje.

- Ga ik ervan uit dat ouders uit de kansarmoede geen of beperkte pedagogische kwaliteiten hebben? Ben ik er daardoor toe geneigd om hun de opvoedingstaken als vanzelfsprekend uit handen te nemen?
- Als ik oplossingen moet zoeken voor een probleem bij hun kind, laat ik de ouders uit de kansarmoede als volwaardige partner mee zoeken? Of ga ik ervan uit dat ze dat zelf niet kunnen, dat het voor hen moet gedaan worden?
- Als ik hen adviezen geef voor de aanpak van een probleem bij hun kind, laat ik de ouders uit de kansarmoede dan zelf beslissen wat voor hen haalbaar is, of doe ik dat in hun plaats?

¹ Colangelo N., Assouline S., Gross M., *A Nation Deceived: How schools Hold Back America's Brightest Students. The Templeton National Report on Acceleration. Volume I*, National Association for Gifted Children, Iowa, 2004, 68 blz.

² Colangelo N., Assouline S., Gross M., *A Nation Deceived: How schools Hold Back America's Brightest Students. The Templeton National Report on Acceleration. Volume II*, National Association for Gifted Children, Iowa, 2004, 68 blz.

³ Zonder volledig te willen zijn, denk ik aan:

- Bekina: <http://www.bekina.org>
- Eduratio: <http://www.eduratio.be>
- Hoogbegaafd Vlaanderen: <http://www.hoogbegaafdvlaanderen.be>

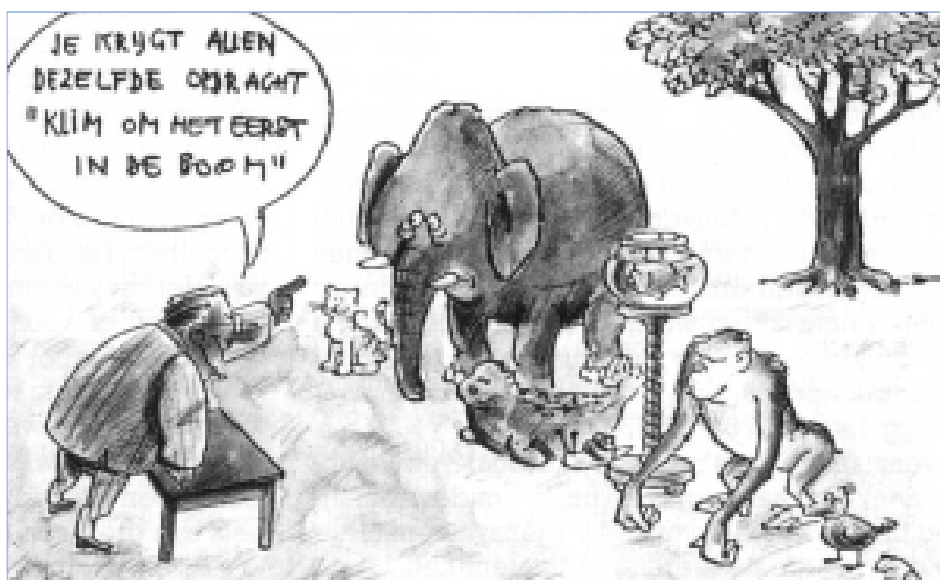
⁴ *Divide et impera*, toegeschreven aan Philippus II van Macedonië (382-336 voor Christus). Wie deze voetnoot overbodig vindt, moet maar denken aan dit citaat uit Prediker 1:2: *Vanitas, vanitatis, omnia vanitas...* ©.

⁴ Als dat er al is, dan is het me zeker niet bekend. Dat op zich, zegt dan ook iets.

- Als ik ouders uit de kansarmoede nooit te spreken krijg op het oudercontact, ga ik er dan vanuit dat ik de 'mensen die naar een oudercontact zouden moeten komen' vanzelfsprekend nooit te zien krijg? Of ben ik bereid om er begrip voor op te brengen dat:
  - voor hen het 'overleven' op dat moment belangrijker is dan het schoolse presteren van hun kinderen?
  - voor hen hun ervaringen met de hulpverlening van dien aard is, dat ze niet weer willen geconfronteerd worden met alleen maar negatieve boodschappen?
  - de drempel naar de school en het CLB nog steeds te hoog is? Enkele redenen daarvoor kunnen zijn:
    - onbetaalde schoolrekeningen
    - te grote fysieke afstand en te beperkte mobiliteit
    - niet begrepen communicatie (brieven in te moeilijke taal, informatie enkel digitaal ter beschikking via de website van de school)
  - ze de kinderen niet alleen thuis kunnen laten maar geen geld hebben om een kinderoppas te betalen?
  - ze de kinderen niet alleen thuis kunnen laten maar geen sociaal netwerk hebben waaraan ze hun kinderen gedurende het oudercontact kunnen toevertrouwen?
- Als ik ouders uit de kansarmoede nooit te spreken krijg op het oudercontact, ben ik dan bereid om naar hen toe te gaan? Ben ik dan bereid om hen op te zoeken op een terrein waarop zij zich veilig voelen?
- Als ouders uit de kansarmoede me aanspreken over een probleem dat niet onmiddellijk tot mijn vakgebied hoort, ben ik dan bereid om toch samen met hen naar een oplossing te zoeken of verwijs ik hen meteen door naar een nieuwe dienst, op het gevaar af dat ze deze nieuwe drempel niet zullen nemen?

Intussen heb je ook wel gemerkt dat ik niet spreek over kansarme ouders, maar over ouders uit de kansarmoede. Ook dit is het resultaat van mijn denkproces. Het is misschien vergezocht, maar als we het woord *kansarm* als bijvoeglijk naamwoord bij *ouders* (of *gezinnen*, *kinderen*) gebruiken, dan heeft dat voor mij als betekenis dat het hier over een persoonskenmerk gaat. En persoonskenmerken zijn nu eenmaal moeilijk te veranderen. Door te spreken over ouders (gezinnen, kinderen) uit de kansarmoede, hebben we het meer over de context waarbinnen ze leven. We laten hen dan oneindig veel meer in hun waarde als mens.

Gelijke kansen = recht op ongelijke behandeling

15 jaar oud, verrassend actueel!